

“GELECEK 100 YIL 21. YÜZYIL İÇİN ÖNGÖRÜLER”

George FRIEDMAN

Arş. Gör., Muhammed Mücahid DALKILIÇ*

Yayın Tarihi: 2017

Sayfa Sayısı: 3320

ISBN: 6055943660

Çeviren: İbrahim ŞENER ve Enver GÜNSEL, Pegasus Yayınları.

George Friedman dünyanın önde gelen düşünce kuruluşlarından birisi olan Stratfor'un kurucusudur. Friedman 1996 yılında Stratfor'u kurmuş ve 2015 yılında bu düşünce kuruluşundan ayrılmıştır. Yaptığı analizlerle adından uzun yıllar söz ettiren Friedman, 2015 yılında Geopolitical Futures'ı (GPF) kurmuştur. Halen Geopolitical Futures bünyesinde analizlerine devam etmektedir. Yazarın bu çalışmada değerlendirilen “Gelecek 100 Yıl 21. Yüzyıl İçin

* Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, muhammeddalkilic@kilis.edu.tr

Öngörüler" kitabının yanı sıra "Gelecek 10 Yıl", "Amerika'nın Gizli Savaşı", "Avrupa Krizi" isimli başka eserleri de bulunmaktadır.

Savaşın geleceği, ulusal güvenlik, siber güvenlik ve istihbarat gibi alanlarda yaptığı çalışmalarla adından çokça söz ettiren Friedman, 2009 yılında özgün adı *The Next 100 Years* olan ve dilimize "*Gelecek 100 Yıl 21. Yüzyıl İçin Öngörüler*" olarak çevrilen eseri kaleme almıştır. Kitap, bir başlangıç yazısı, on üç bölüm ve bir sonsözden oluşmaktadır. Çalışma kapsamında hem Friedman tarafından kaleme alınan bu eseri değerlendirmek hem de onun tahayyülüne göre gelecekte olabilecek gelişmelerin sosyolojik boyutlarıyla ilgili fikir yürütmek amaçlanmıştır. Çalışmada okuyucu için daha akıcı hale getirmek amacıyla kitaptaki akışa uygun olarak bölüm başlıklarıyla ilgili önemli hususlar aktarılacak ve son bölümde sosyolojik perspektif gözetilerek bir değerlendirme yapılacaktır.

Friedman, kitabın başlangıcında elinde sihirl bir küre olmadığını ancak geçmişini iyi anlayarak bu kitapta geleceği tahmin etmeye çalıştığını ifade etmiştir. Yüzyıl sonrasını tahmin etmenin aslında düşünüldüğü gibi uçuk bir fikir olmadığını, bunun aslında mümkün olabileceğini iddia etmiştir. Yine de geleceğe dair tahminlerinde yanlabileceğini, ama esas amacının günümüz dünyasında işlerin nasıl yürüdüğüne ve gelecekte de nasıl yürüyebileceğine dair bir ön kestirim yapmak olduğunu belirtmiştir (s.13).

Yazar, kitaba "Başlangıç: Amerikan Çağına Bir Giriş" başlığı ile giriş yapmış ve okuyucularından 1900 yılı itibariyle yirmişer yıllık bir tarih yolculuğuna çıkmalarını istemiştir. Friedman, 1900'lü yılların başında o dönemde yaşayan etkin birçok kişinin ufukta bir savaşı (en azından uzun ve yıpratıcı bir savaşı) öngöremediklerini; ancak yüzyılın ilk çeyreğinde yaşanan I. Dünya Savaşı'nın sonucunda Avrupa'nın büyük bir yıkım yaşadığını ifade etmiştir. Buna ilave olarak I. Dünya Savaşı sonrasında Almanya üzerinde kurulan baskıların, II. Dünya Savaşı'nın habercisi olduğunu vurgulamıştır.

Yazarın analizine göre II. Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'nın parçalanması ve Avrupa'nın çöküşe geçmesi Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni (SSCB) kıyasıya bir mücadeleye itmiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünya iki kutuplu bir sisteme doğru hızla evrilmiş ve sistem içerisinde ABD ve SSCB, tüm ülkeleri tahakküm altına alabilecek iki güç olarak belirlemiştir. ABD bu dönemde rekabetin etkisiyle ve

sahip olduğu nükleer silahlar sayesinde süper güce dönüşmüştür. II. Dünya Savaşı'ndan 1990'lı yıllara kadar ABD'nin karşısında durabilecek tek güç SSCB'dir. Avrupa kıtasındaki devletler, geçmişle kıyaslandığında bu dönemde uluslararası alandaki hâkimiyetlerini yitirmişlerdir. Dünya kamuoyu ABD-SSCB rekabetinin yaşandığı dönemde bu devletlerin sıcak bir temasa girmesini beklerken ABD, SSCB tarafından değil Vietnam tarafından bozguna uğratılmıştır (s.17-19).

2000'li yıllara gelindiğinde ABD'nin Soğuk Savaş dönemi boyunca tehdit olarak algıladığı SSCB ortadan kalkmıştır. İsim olarak komünist fakat uygulamada kapitalist olan Çin de bu dönemde ABD için tehdit oluşturmamaktadır. NATO, Doğu Avrupa boyunca etkinlik göstermektedir. Kısacası her şey kontrol altındadır ve dünyanın birkaç bölgesi dışında (Haiti, Kosova gibi) dünya barış içindedir. Fakat beklenmedik bir gelişme olur ve bu gelişme ile dünya tıpkı dünya savaşlarında olduğu gibi bir kez daha sarsılır. Dünyayı sarsan ve ABD'yi tekrar sahaya çeken bu gelişme, 11 Eylül 2001 saldırıdır. Yazar yirmi yıllık tarihsel dönemlere ayırdığı 20. Yüzyılda dünyayı derinden etkileyen, sonuçları kapsamlı olan olaylardan örnekler sunmuştur. Friedman'a göre dünyada her yirmi yılda bazen daha az zaman dilimleri içerisinde dünyayı (güç dağılımlarını, devletlerin konumları ve stratejilerini) değiştiren ve dönüştüren gelişmeler yaşanmaktadır. Bu zaman dilimlerinde neler olacağını tahmin etmek oldukça zordur. Buna örnek olarak SSCB'nin çökmesini gösteren Friedman, ayrıca dönüm noktalarından sonra dünyada ortaya çıkan yeni tablonun geleceği belirleyeceğini vurgulamıştır (s.19-20). Friedman eserinde geçmişte yaşanmış olayları o dönemde tahmin etmenin olanaksız olduğunu ifade etmiş, ancak gelecek hakkında öngörülebilirlik için geçmişin bize bazı ipuçları verdiğini de bu bölümde özellikle vurgulamıştır. Kısacası Friedman savaşların yer ve zamanının öngörülemediğini, fakat bir savaşın çıkma olasılığının çok rahat bir şekilde tahmin edilebileceğini ifade etmiştir.

“Başlangıç: Amerikan Çağına Bir Giriş” başlığı altında *‘Yirmi Birinci Yüzyıl ve Yüzyıl İlerisini Öngörmek’* ara başlıklarına yer veren yazar, bu bölümlerde 21. Yüzyılda ABD'nin dünyadaki konumu ve öne çıkması beklenen diğer ülkelerle ilgili tahminler yürütmüştür. Friedman'a göre ABD'ye yönelik genel algı, Amerika'nın genellikle uluslararası arenada karışıklık çıkardığı yönündedir. Ancak o, bunun doğru olmadığını ve bu durumun ABD'nin karmaşa üreten bir devlet olmasından değil; kaos ortamlarında yaptığı hareketlerden kaynaklandığını

ileri sürmüştür. Friedman, ABD'nin askeri ve ekonomik olarak sıradan gelişmiş ülkelerden oldukça farklı olduğunu, bunun da politik olarak her zaman ve her yerde her olayla ilintili olmasına neden olduğunu belirtmiştir. Aslında yazarın dikkat çektiği bu nokta, dünyadaki birçok olayın neden Amerikan merkezli olduğunu da açıklamaktadır (s.20-21).

Kitapta okyanuslara hâkim olmanın (buraların güvenliğinden ve bu bölgelerden yapılan-yapılacak olan ticaretlerde söz sahibi olmanın) önemine dikkat çekilmiştir. 21. Yüzyılda Kuzey Atlantik ve Pasifik'i kontrol altında tutan gücün muazzam bir avantaja sahip olacağını söyleyen Yazar, ayrıca her iki o126kyanus üzerinde egemen olmanın da oldukça yüksek bir maliyeti olduğunu altını çizmiştir. Yazar'a göre II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa kıtası artık ikincil güçlerin olduğu bir coğrafyadır ve ABD de hem bu durumdan dolayı hem de jeostratejik avantajlarından dolayı 21. Yüzyılın egemen küresel gücü olacaktır. Bu yüzyılın ABD'nin yüzyılı olması başka bir deyişle, ABD'nin 21. Yüzyılın temel aktörü haline gelmesi dünyanın geri kalanının bir kısmında rahatsızlığa neden olacaktır. Bu nedenle 21. Yüzyıl da tıpkı 20. Yüzyıl gibi mücadelelerin yaşandığı bir yüzyıl olacaktır. Bu mücadele döneminde bir tarafta ABD ve onun kontrolündeki koalisyon güçleri yer alırken, diğer tarafta ise ABD'ye karşıt güç oluşturan diğer güçler yer alacaktır (s.22-23).

Friedman ABD'nin yüzyılı olarak tanımladığı 21. Yüzyılda ilk kafa tutuşun Müslümanlar tarafından gerçekleşeceğini ileri sürmüştür. Ona göre bu mücadele fazla sürmeyecek ve ABD, halifeliği yeniden inşa etme amacıyla harekete geçen Müslüman grubun çabalarını boşa çıkaracaktır. Friedman, ABD'nin bu mücadelede esas amacının zafer kazanmak olmadığını; nihai amacın İslam dünyasını karıştırmak ve böylece İslam İmparatorluğu'nun ortaya çıkmasını engellemek olduğunu ifade etmiştir. Bölüm içerisinde ABD'nin savaş söz konusu olduğunda nasıl bir strateji izlediğine dair ipuçları veren yazar, ABD'nin savaş kazanma gereksinimi duymadığını; asıl hedeflenenin karşı tarafta bir karmaşa ortaya çıkarmak ve kendisiyle mücadele edebilecek bir gücün önüne geçmek olduğunu vurgulamıştır (s.23).

Yazara göre içinde bulunduğumuz yüzyıl belki de 20. yüzyıldan daha fazla savaş görecektir. Ancak bu dönemde yaşanan savaş ve çatışmaların geçen yüzyıla göre daha az yıkıcı olacağına dikkat çekilmiştir. ABD ile Cihat taraftarları arasında yaşanan mücadele sonrasında ufukta görünen yeni mücade-

lenin ABD ve Rusya arasında olacağına vurgulandığı kitapta, ABD'nin bu mücadeleden de galip ayrılacağı iddia edilmektedir. Friedman, ABD'nin bir sonraki rakibinin Rusya yerine Çin olacağı konusunda fikir beyan eden çok sayıda kişinin olduğunu, fakat buna üç nedenden dolayı katılmadığını söylemiştir. Ona göre Çin, fiziksel olarak soyutlanmış bir ülkedir. Coğrafi nedenlerden dolayı Çin nüfusunun büyük bir kısmı ülkenin doğusunda yaşamaktadır. İkinci neden ise Çin'in yüzyıllardır bir donanma gücüne sahip olmamasıdır. Ona göre Çin'in ABD'nin karşısında bir güç olarak belirmesinin önündeki en önemli engel ise ülkenin durağan olmamasından kaynaklanmaktadır. Çin nüfusunun büyük çoğunluğu iç bölgelerde yaşamaktadır. Ancak Çin'de zengin olan bölge kıyı bölgeleridir. Bu zenginliğin temel nedeni ticarettir. Kıyı bölgelerindeki zenginlik ve iç bölgelerdeki gelişmemişlik gerilim ve çatışmaya neden olmakta, bu da ülkenin durağan olmamasını sağlamaktadır. Friedman bu sıraladığı nedenlerden dolayı Çin'in 21. Yüzyılda süper güç olamayacağını, sadece ABD'nin Rusya'ya karşı bir güç olarak bulunmasını arzuladığı tampon bölgeden ibaret olacağını iddia etmektedir (s. 23-25).

Friedman 21. Yüzyılın ortalarında, şu an en büyük güçler olarak anılan devletlerden farklı olarak başka güçlerin de ortaya çıkacağını öngörmektedir. Bu güçler Japonya, Türkiye ve Polonya'dır. Bu kısımda yazarın Polonya ile ilgili yaptığı analizde dikkat çeken önemli hususlar vardır. Polonya 16. Yüzyıldan beri büyük güç olamamıştır. Ancak ona göre Almanya'nın yüzyılın yarısından itibaren gücünün azalması, nüfusunda düşüşler yaşanması ve Ruslar ile tekrar bir savaşa girme konusundaki isteksizlikleri bu bölgede ABD'nin de desteğiyle Polonya'nın yeni bir güç olarak ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Friedman kitabın ilerleyen bölümlerinde ABD'nin yanı sıra yüzyılın ortasında öne çıkan bu ülkelerin küresel bir savaşta nasıl bir rol üstleneceklerine dair öngöründe bulunmuştur. İlgili bölüme geldiğinde devletlerle ilgili öngörülen senaryo ve muhtemel sonuçlara dair görüşler de aktarılacaktır. Ancak bu noktada Friedman'ın, bahsi geçen dört güç (ABD, Japonya, Türkiye ve Polonya) ve koalisyonların muhtemel karşılaşmasında bilimkurgu kitaplarında bahsedilen silahların kullanılacağını ve teknik ilerlemelerin bu savaşın gidişatını belirleyeceğini ifade ettiğini ilave etmekte de yarar vardır (s. 25-27).

Yüzyılın ortasına doğru dünyada yaşanılacak sorunlardan birisinin de nüfus kaybı olacağına dikkat çekilen kitapta, gelişmiş ülkelerin yüzyılın ilk yarısında iş gücü yetersizliği sorunuyla karşılaşacağına dair tahmin yürütülmüştür.

Friedman tüm gelişmiş ülkelerin genç, vasıflı işgücü için rekabete gireceğini ileri sürmüştür. İşgücü rekabeti konusunda ABD'ye ayrı bir parantez açılan bu bölümde, ABD'nin Meksikalıları ülkesine çekmek için özendirme politikası uygulayacağı ve bunun ironik ama kaçınılmaz olduğu belirtilmiştir. ABD ve Meksika arasında işgücü paylaşımı konusu temel bir sorun olacaktır. Friedman 2080 yılında ABD-Meksika arasında ciddi bir sürtüşmenin yaşanacağını ve bunun 2100 yılına kadar devam edeceğini tahmin etmektedir (s. 27-28). Friedman *'Yirmi Birinci Yüzyıl'* ara başlığının son kısmında ayrıntılara girildikçe güvenilirliğin azaldığını, kendisinin söylediklerinin doğruluğuna ya da yanlışlığına şahit olamayacağını; ancak niyetinin şu anda elde olan veriler ile gelecekte olabileceklerin ana hatlarını çizmek olduğunu ifade etmiştir (s. 29).

"Başlangıç Amerikan Çağına Bir Giriş" kısmının ikinci ara başlığı *'Yüzyıl İlerisini Öngörmek'* tir. Kitapta kullandığı yöntemi jeopolitik olarak adlandıran Friedman, jeopolitik kavramını kısaca dünya hakkında düşünme ve yol boyunca nelerin olabileceğini öngörme olarak tanımlamaktadır. Ona göre geleceğin uluslararası sisteminin nasıl şekilleneceğini tahmin etmek için bu sistemin nasıl işlediğini bilmek gerekmektedir. O, ayrıca jeopolitik uzmanlarının doğru ya da yanlış yapılan eylemlerle değil; gidişat ile ilgilendiğini ifade etmiştir. Ancak jeopolitik öngörmelerin her şeyin önceden öngörülebileceği düşüncesi üzerine kurulmadığını, bu nedenle olması beklenen/tahmin edilen şeylerin –tıpkı insan ve ulusların kendine koydukları hedeflere ulaşamaması gibi- gerçekleşmesinin nadir olarak mümkün olduğuna da dikkat çekmiştir (s. 29-32).

Başlangıç bölümünün sonunda Friedman, 21. Yüzyılın diğer tüm yüzyıllar gibi savaflara, yoksulluklara, yenilgilere ve zaferlere şahit olacağını söylemiştir. Yani, insana özgü olan tüm durumlar daha önce olduğu gibi bu yüzyılda da döngüsel olarak devam edecektir. Friedman, 21. Yüzyılın diğer yüzyıllardan farkı olarak yeni bir çağın başlangıcı olduğunu ve bu yüzyılda yeni küresel güçlerin ortaya çıkacağını öngörmektedir. Ona göre bizler, şu anda Amerika merkezli bir çağda yaşamaktayız. Bu nedenle böyle bir çağda gerçekleşen her olay ABD etrafında şekillenecektir. ABD'nin 21. Yüzyıl boyunca egemen güç olmasını sağlayacak unsur, Kuzey Amerika'daki hâkimiyeti olacaktır. Friedman, kendisinden eğer 21. yüzyıla ilişkin tek bir cümle söylemesi istenirse "21.

Yüzyılda Avrupa çağlarının sona erdiğini ve Kuzey Amerika Çağı'nın başladığını” söyleyeceğini ifade ederek bu bölümü sonlandırmıştır (s. 33-34).¹

“Amerikan Çağı'nın Şafağı” başlıklı birinci bölümde Yazar, bütün endişe ve karamsarlığa rağmen ABD'nin oldukça güçlü olduğunu ifade etmiştir. ABD'nin büyüklüğünün görülmemesi için kör olunması gerektiği ifade edilen bu bölümde, sayısal veriler eşliğinde ABD'nin ekonomik olarak ne kadar güçlü olduğu gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Yazara göre askeri güç ve tüm kıtayı egemenliği altında bulundurması ABD'yi bu dönemde eşsiz kılmaktadır. Buna ABD'nin ekonomik alandaki etkinliğinin de eklenmesiyle birlikte, şu an ABD'nin sahip olduğu gücün yanına yaklaşabilecek güç olmadığı iddia edilmektedir. Ancak Friedman'a göre ABD, gücünün henüz başlangıcındadır. Bu nedenle kitabın birçok bölümünde sık sık vurgulandığı gibi 21. Yüzyıl Amerikan yüzyılı olacaktır.

Friedman geçmiş beş yüz yıl boyunca küresel sistemin kontrolünün Atlas Okyanusu'na (Atlantik) hâkim olmakla sağlandığını, ancak artık küresel sistemin hâkimiyetinde belirleyici olan unsurun hem Atlantik hem de Pasifik Okyanusları'nın kontrolünden geçtiğini belirtmiştir. Yazara göre 21. Yüzyılda Avrupa çağından bahsedilmeyecektir. Tarihsel olarak bakıldığında I. Dünya Savaşı'nın sonundan itibaren ABD, varlığını tüm dünyaya kabul ettirmiş; II.

Dünya Savaşı sonrasında ise küresel sistemde söz sahibi olan Avrupa devletlerinin zayıflaması sonucu ortaya çıkan boşluğu ABD doldurmaya başlamıştır. Soğuk Savaş dönemindeyse ABD, SSCB'yle girdiği mücadeleden güçlenerek ayrılmıştır. SSCB'nin çökmesinden sonra da güç merkezi tamamen Avrupa'dan Amerika kıtasına geçmiştir (s. 35-39). Sonuç olarak Friedman bu bölümde ABD'nin coğrafi, askeri (kara ordusu ve donanma) ve ekonomik üstünlüklerine vurgu yaparak önümüzdeki yüzyılın tamamında ABD'nin hem bölgesel hem de küresel anlamda en önemli güç olacağını ileri sürmektedir. Bu uzun küresel liderlik yolculuğunda ABD'nin, henüz yolun başında olduğu ve zaman içerisinde daha etkin bir role soyunacağı bu bölümün ana temasıdır.

¹ Görüleceği üzere buraya kadar yapılan değerlendirmeler kitabın sadece giriş/başlangıç bölümünde yazılanlara dair bilgiler içermektedir. Kitabın bir başlangıç, on üç bölüm ve bir sonsözden oluştuğu daha önce ifade edilmiştir. Kitabın başlangıç bölümüyle ilgili detaylı bir değerlendirme yapılması, yazarın bu bölümde amacını, yöntemini belirtmesinden ve kitabın ilerleyen bölümleriyle ilgili çeşitli ipuçlarını okuyucuya aktarmasından kaynaklanmaktadır. Ancak bu çalışmanın bir kitap değerlendirmesi kapsamında ele alınmasından ötürü bu değerlendirme yazısının devamında kitabın diğer bölümleriyle ilgili temel ancak daha kısmi bir değerlendirme yapılmaya gayret edilmiştir.

Friedman "Deprem: ABD-Cihat Taraftarları Savaşı" başlığını kullandığı ikinci bölümde, Amerikan çağının Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin çökmesiyle birlikte başladığını; ancak bundan on yıl sonra Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon'a Cihat taraftarları tarafından saldırı yapıldığını ifade etmiştir. Friedman'a göre bu saldırılar Amerikan çağının ilk gerçek testi olmuştur. Friedman ABD ve Cihat taraftarları arasındaki gerilimin veya savaşın uzun sürmeyeceğini ve Amerikan güçlerinin sonuca ulaşacağını ifade etmiştir. Zaten kitabın yazıldığı dönemde 11 Eylül 2001 saldırıları gerçekleşmişti. Friedman bu saldırılarla birlikte El-Kaide'nin ulaşmak istediği hedefleri sıralamıştır. Ona göre El-Kaide'nin temel amaçlarından birisi, ABD'yi zayıf göstermek ve onun sahip olduğu otoriteyi sarsmaktır. Friedman El-Kaide'nin ABD ile giriştiği mücadelede zaman zaman Müslüman devletlerle uyumsuzluk içinde olacağını, bunun da İslam dünyasını kaosa sürükleyeceğini ileri sürmüştür (s. 55-56).

Kitabın üçüncü bölümü "Nüfus, Bilgisayarlar ve Kültür Savaşları" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde Friedman, doğum oranlarında yaşanan düşüşe dikkat çekerek bu yüzyılın temel problemlerinden birisinin de nüfus azalması olacağını ifade etmiştir. Nüfus azalmasının güç azalmasını da beraberinde getireceğini söyleyen Friedman, gücün devamlılığı için ülkelerin teknolojiye yönelmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Friedman bu bölümde ayrıca, sosyal yaşam biçimlerinde meydana gelen radikal değişimlere de değinmiştir. Bilindiği gibi toplumun devamlılığını sağlayan en önemli kurumların başında aile gelmektedir. Ancak azalan nüfusa bağlı olarak aile hayatı ve günlük yaşam da yeniden kurgulanmaya başlanmıştır. Geleneksel aile tipinde meydana gelen değişimlerde kültür, teknoloji ve ekonomi (çalışma hayatı ve şirketlerin çalışma hayatında yaptığı düzenlemeler bağlamında) başat rol oynamaktadır. Şu an ABD kültür, teknoloji ve ekonomi alanlarında belirleyici olduğu için geleneksel olandan uzaklaşmanın sorumlusu olarak görülmektedir. Friedman 21. Yüzyıl yeni değerlerin ve uygulamaların ortaya çıkacağı bir dönem olarak tasvir etmiştir. Ona göre yeni dönemde hangi değer ve uygulamaların benimseneceği hususunda küresel anlaşmazlıklar mevcut olacak, bu anlaşmazlıklar da 21. Yüzyılın uluslararası bir mücadele yüzyılı olmasına neden olacaktır (s. 82-96).

Friedman dördüncü bölümde yeni fay hatları üzerine odaklanmış ve jeolojide olduğu gibi uluslararası ilişkilerde de kırılma hatlarının olduğunu söylemiştir. Bu bölümde Yazar, "ABD-Cihat taraftarları arasında mücadele sona erdikten sonra dünyadaki yeni mücadele alanları hangi bölgelerde ve kiminle/

kimlerle olacak?” sorusuna cevap aramıştır. Ona göre sorun çıkması muhtemel beş alan vardır. Bu sorun alanlarından ilki Pasifik Okyanusu bölgesidir. Burada ABD hegemonyasına potansiyel olarak başkaldırabilecek iki ülke vardır: Çin ve Japonya. İkinci sorun alanı Avrasya’dır. SSCB’nin çöküşünden bugüne Rusya Federasyonu gücünü toplamıştır ve kendisine artık daha fazla güvenmektedir. Rusya’nın Avrasya’da bir etki alanı oluşturması ABD tarafından tehdit olarak algılanacaktır. Üçüncü muhtemel sorun alanlarından birisi de Avrupa’dır. Friedman, Avrupa’nın kıta olarak eski gücünü ve anlamını yitirdiğini; ancak yine de oldukça önemli olduğunu ifade etmiştir. Avrupa ülkeleri AB çatısı altında birleşse bile burada bir bütünlükten bahsedilemeyeceğini söyleyen Friedman, Avrupa’nın bir süre daha hareketsiz kalacağını düşünmektedir. Friedman muhtemel sorunlardan birisinin de İslam dünyası meselesinden kaynaklanabileceğini ifade etmiş, bu noktada Türkiye’ye ayrı bir parantez açmıştır. Ona göre Türkiye, tarihte İslam dünyasının en başarılı ülkelerinden birisidir. Zaten kitabın ilerleyen bölümlerinde de 21. Yüzyılın ortalarında yaşanacak mücadelede Türkiye’nin özel bir rol oynayacağı görülmektedir. Friedman’ın mücadele alanları konusunda dikkat çektiği son husus ABD-Meksika ilişkileridir. Friedman hem coğrafi konumundan hem de nüfus gücünden dolayı yüzyılın sonuna doğru Meksika’nın önemli bir aktör olacağını düşünmektedir. Ona göre Meksika’nın uluslararası sistemde biraz olsun palazlanması bu iki ülkeyi karşı karşıya getirecektir (s. 97-121). Dönem dönem sistematik çekişmelerin yaşandığını belirten Friedman, bu dönemlerde küçük çaplı çatışma veya savaşlardan ziyade makro plandaki güç mücadelesinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Değindiği beş muhtemel mücadele alanında bazı aktörler değişse bile (ona göre başat aktör ABD sabit kalacaktır, çünkü ABD dönemin ege-men gücüdür) mücadelenin kaçınılmaz olacağını ifade etmiştir (s. 121-122).

Friedman beşinci ve altıncı bölümde, ABD ile 21. Yüzyılda mücadeleye girmesi beklenen Çin ve Rusya’ya dair öngörlüklerini paylaşmış ve 2020’li yıllarda yaşanabilecek senaryolar üzerinde durmuştur. İlk olarak Çin’i ele alan Friedman, Çin’i “kâğıt kaplan” olarak tanımlamıştır. Ona göre Çin, nüfus olarak elbette önemli bir güçtür. Ancak Çin’in son dönemde gerçekleştirdiği ekonomik büyüme bir noktada duracaktır ve işler ters gitmeye başlayacaktır. İşte bu noktadan sonra Çin, siyasi birliğini bile kaybedebilir. Çin’in ekonomik anlamda sekteye uğraması ve coğrafyasının getirdiği birtakım sorunlar, ona göre Çin’in sonunu getirecektir. Friedman, 21. Yüzyılda Asya kıtasında par-

layan gücün Japonya olacağını ve Japonların Çin'in kıyı bölgelerine yatırım yapacağını tahmin etmektedir (s. 123-137).

Altıncı bölüm "Rusya 2020 Yeni Uyum" başlığını taşımaktadır. Rusya, SSCB döneminde hâkim olduğu bölgelerde etki alanı oluşturma gayreti içerisinde. Bu nedenle Kafkasya'da, Doğu Avrupa'da, Orta Asya'da bir takım hamleler yapmaktadır. Friedman'ın tahminine göre Rusya, 2010'lu yıllarda güç gösterisi yapmaya çalışacaktır. Aslında Friedman'ın tahminini bir tarafa bırakıp yakın tarihe bakarsak Gürcistan, Ukrayna ve Kırım'da hatta ve hatta Suriye'de yaptıkları, bize Rusya'nın meydan okuyuşu noktasında bir ipucu sunmaktadır. Friedman'ın tasavvuruna göre Rusya'nın tutumu Doğu Avrupa'da bulunan bazı devletlerin endişe duymasına neden olacaktır. Ancak NATO ve bölgesel ittifaklar sayesinde bu endişenin üstesinden gelinecektir (s. 139-160).

"Amerikan Gücü ve 2030 Krizi" başlığını taşıyan yedinci bölümde, küresel anlamda bir nüfus düşüşü olacağı gerekçesiyle gelişmiş ülkelerin işgücü noktasında sorun yaşayacakları iddia edilmiştir. Bölümün girişinde, 1920'lerin başından beri ABD'de göçmenlerin sınırlandırılması konusunda bir konsensüsün varlığından söz edilmiştir. Göçmenleri dışarıda tutmak için bir takım önlemlerin alındığına dikkat çekilmiş, özellikle tarihsel olarak ABD'nin Meksika tarafından gelen yasa dışı göçlerle ilgili bir takım önlemler aldığı ifade edilmiştir. Yazara göre 2020'li yılların sonunda nüfus dağılımında da bir takım değişiklikler meydana gelecektir. Yaşlı nüfus artacaktır ve bu da daha fazla bakıma muhtaç olan insan anlamına gelecektir (s. 161-162).

Friedman, ABD'nin belli periyotlarda çeşitli krizlerle karşılaştığını ve o an karşılaşılan krizin çözümünün bir sonraki krizin nedeni olduğunu ifade etmiştir. Yaklaşmakta olan kriz, bakıma muhtaç yaşlı bir nüfusun olması ve azalan nüfus nedeniyle işgücüne ihtiyaç duyulmasıdır. Friedman ABD'nin bu krizin de üstesinden geleceğine inanmaktadır. ABD uzun bir aradan sonra emek kıtlığı yaşayacaktır. Ancak Friedman, bunun öngörülebilir olduğunu ve ABD'nin göçmenlere yönelik özendirici politikalar uygulayarak bu krizi aşacağını ummaktadır. Ayrıca bu dönemde göçmenlerin birçoğu vasıfsız olmayacak, göç edenler daha çok profesyonel meslek gruplarından (mühendis, doktor, sağlık personeli vs.) olacaktır. Friedman dünyanın çeşitli yerlerinden ABD'ye göç edenlerin zaman içerisinde (nesilden nesle) Amerikalı olacaklarını, yani Amerikan tarihinin bir parçası olacaklarını da ifade etmiştir. Tahminine göre bu

göçmenler sayesinde 2040'lı yıllar ABD'nin büyük sıçrama yapacağı bir dönem olacaktır (s. 178-181).

Beşinci ve altıncı bölümde Çin'i ve Rusya'yı ele alan ve bu iki devletin de ABD karşısında çeşitli nedenlerden dolayı duramayacağını açıklayan Friedman, "Yeni Bir Dünya Ortaya Çıkıyor" başlığını taşıyan sekizinci bölümde Rusya ve Çin'in bıraktığı boşluğu hangi devletlerin dolduracağını tahmin etmiştir. Çin'in Pasifik'te, Rusya'nın da Avrupa'da emellerine ulaşamamaları bu bölgelerde büyük bir boşluğa neden olacaktır. Sistemdeki boşluğu dolduracak devletler Friedman'a göre Japonya, Türkiye ve Polonya'dır. Yüzyılım ortalarına doğru Japonya hem Rus deniz sahasında hem de Çin topraklarında gücünü pekiştirecektir. Türkiye bu yıllarda büyük bir atılım yapacak; Kafkasya'da, Balkanlar'da ve güneyde bulunan Arap Yarımadası'nda gücünü yayacaktır. Friedman, Almanya'nın bu dönemde başat aktör olmaması ve Rusya'nın da 2020'li yıllarda çökmesinden dolayı Doğu Avrupa'da Polonya'nın yeni bir güç olarak ortaya çıkacağını varsaymaktadır. ABD bu üç gücün yükselmesinden başlangıçta rahatsızlık duymayacak ve bu güçlerle ittifak yaparak gücünü arttıracaktır. Ancak 2030'ların sonuna gelindiğinde çıkarlar çatışacaktır ve ABD kendisi için jeopolitik öneme sahip Avrasya ve Pasifik'in kontrolü için daha saldırgan bir tutum sergileyecektir (s. 192-204).

Önceki bölümde Çin ve Rusya'nın bıraktığı alanlarda etkili olacak güçleri açıklayan Friedman, dokuzuncu bölümde ileriki yıllarda çıkması muhtemel bir savaşın nasıl başlayacağını ve olası koalisyonları tahmin etmeye çalışmıştır. "2040'lar Savaşın Başlangıcı" başlıklı dokuzuncu bölümde Japonya'nın, Türkiye'nin ve Polonya'nın 2040'lı yıllardaki kapasiteleri ve izleyebilecekleri stratejiler üzerine fikir yürütülmüştür. Yazar, Japonya'nın Pasifik'te Türkiye'nin de Avrasya'da önemli güçler haline gelmesinin ABD tarafından hoş karşılanmayacağını ifade etmiştir. Sıcak çatışma başlamadan önce ABD'nin Japonya'yı durdurmak için bölgede çeşitli ittifaklar kurabileceği, hatta 2010'lu yıllarda çöken Çin'le birlikte Japonları frenleyebileceği ifade edilmiştir. Aynı Amerikan stratejisi, Avrasya'da da Türkiye'nin ilerleyişine karşı uygulanacaktır. ABD, Türkiye'nin bu bölgede etki alanını sınırlandırmak için Türkiye'ye karşı Polonya'yı destekleyecektir. Aslında böylece koalisyonlar da ortaya çıkmış olacaktır. ABD'nin kışkırtıcıdan kurtulmak isteyen Japonya ve Türkiye birlikte hareket edeceklerdir (s. 205-230).

"Savaş Hazırlıkları" isimli onuncu bölümde hiçbir devletin aslında savaşta sıcak bakmadığı, ancak şartlar gereği devletlerin savaşı makul bir seçenek olarak gördüğü ifade edilmiştir. Friedman'a göre 21. Yüzyılın ortalarında yaşanacak savaş, birçok yönden 20. Yüzyıldaki savaşlara benzer olacaktır. Ancak Friedman; bu yüzyılda topyekûn bir savaşın olmayacağını, bu savaşta teknolojiyenin oldukça fazla yararlanılacağını, ayda ve uzayda var olmanın çok mühim olacağını da söylemiştir (s. 233-244).

Friedman, bu yüzyıl içerisinde gerçekleşmesini beklediği savaşa dair ayrıntıları on birinci bölümde okuyucuya aktarmıştır. "Dünya Savaşı: Bir Senaryo" başlıklı bu bölümde gerçekleşeceği tahmin edilen yeni bir dünya savaşına dair detaylar verilmiştir. Bu bölümde ilk olarak kimin kime, nereye ve ne zaman saldıracağına dair yazarın kişisel düşüncelerine yer verilmiştir. Burada aktarılan senaryoya göre ABD'nin başını çektiği ittifak, Japonları ve Türkleri bu savaşta yenilgiye uğratmaktadır. ABD, bu savaştan en az kayıpla çıkacak ve en çok kazanan olacaktır. Savaşın sonunda ABD; kendisine meydan okuma potansiyeline sahip iki gücü yenilgiye uğratmış, jeopolitik konumunu sağlama almış, ekonomik ve teknolojik gücünü perçinlemiş olacaktır (s. 257-278).

Senaryoya göre savaştan oldukça karlı çıkan ABD'yi savaş sonrasında rahat bir dönem beklemektedir. Friedman bu dönemi "Altın On Yıl" olarak tanımlamıştır. ABD bu savaşı kazanarak dünyaya, Kuzey Amerika'ın uluslararası sistemde çekim merkezi olmaya devam edeceği mesajını vermiştir. ABD ayrıca, Japonya ve Türkiye'yi sadece karada ve denizde yenmiş olmayacak; aynı zamanda bu devletleri uzayda da mağlup etmiş olacaktır. Aslında bu savaş 21. Yüzyılda ekonomik, askeri, teknolojik vs. birçok alanda ABD'nin tek egemen güç olmasını kesinleştirecektir. Savaştan sonra altın yıllar yaşayan ABD, teknoloji ve uzaya yatırım yapmaya devam edecektir. Alternatif enerji kaynaklarının aranmaya devam edeceği o dönemlerde uzay araştırmalarında epey yol kat edilecektir (s. 279-290).

Kitabın on üçüncü bölümünde daha önceki bölümlerde zaman zaman değinilen ABD-Meksika ilişkileri ele alınmıştır. "2080: ABD, Meksika ve Dünyanın Stratejik Merkezi İçin Mücadele" başlığını taşıyan bu bölümde, Kuzey Amerika kıtası için ABD ve Meksika'nın karşı karşıya geleceği iddia edilmiştir. Bölüm içerisinde 2080'li yıllarda nüfus, teknoloji ve genetikle ilgili yaşanacak gelişmelere de yer verilmiştir. Ancak buradaki asıl mesele Meksika ve ABD'nin

karşı karşıya olma durumudur. Bölümün alt başlıklarında, Meksika'nın o dönemde yaşayacağı ekonomik büyümeye ve sahip olduğu jeostratejik öneme değinilmiştir. Ayrıca Friedman, ABD sınırları içinde yaşayacak olan Meksikalılara dikkat çekmiş ve bu Meksikalıların tutumunun olası mücadelede belirleyici olacağını savunmuştur. Sınır konusu ABD-Meksika açısından tarihsel bir sorundur ve bu yüzyılın sonuna doğru da temel bir mesele olmaya devam edecektir (s. 293-315).

Sonsöz kısmında Friedman, geleceği tahmin etmeye kalktığımızda genellikle yanlışlığı, hatta ihanete uğradığımızı söylemiştir. Fakat yine de geçmişe bakarak gelecek hakkında öngöründe bulunmanın mümkün olduğunu ifade eden Friedman'a göre, geleceği hayal etmenin en pratik yolu bekleneni sorgulamaktan geçmektedir. Friedman'a göre savaşlar kaçınılmazdır. Teknolojinin bugün geldiği noktaya bakarak ileride gideceği noktayı da tahmin etmek mümkündür. Friedman, analitik zekâya sahip insanların nostaljiyle uğraşmak yerine geleceğe odaklandıklarının altını çizmiştir (s. 316-319).

Akademik camia içerisinde bilimsel olmadığı gerekçesiyle geleceği hayal etme, gelecekte olabilecekleri tahmin etme girişimlerine karşı mesafeli bir duruş sergilense de on yüzyıl sonrası düşünmek, planlamak, hayal etmek ve geleceği tahayyül etmek sadece ütopya ya da distopya yazarlarının işi değildir. Thinktank kuruluşlarında çalışan analistler, stratejistler, siyasi figürlere danışmanlık yapan kişiler ve onlara hizmet eden beyinler arasında bir sonrakinin ne olduğu; gelecekte bizi nelerin beklediğini tahmin etmeye, anlamaya ve açıklamaya çalışırlar. Ancak geleceği tahmin ya da hayal etme girişiminin, doğru neden-sonuç ilişkileri kurulmayıp öznel yargılarla donatılarak analiz adıyla servis edildiğinde doğal olarak manipülasyondan ileri gidemeyeceği unutulmamalıdır.

Geleceğin hayal edilmesi ve gelecekte insanlığın, ulusların durumunun tespitiyle ilgili çalışmalar genellikle algı yönetiminin bir parçası olarak görülmektedir. Çünkü gelecekte insanlığın yaşayacağı evreyi, teknolojinin ulaştığı noktayı, çatışmaları konu edinen makale ve kitaplarda ileri sürülen fikirler çoğu zaman yazarının şahsi fikir ve isteklerinden daha fazlasını içermemektedir. Ancak bu durum bizleri geleceği düşünmekten ya da gelecekle ilgili düşüncelerin yer aldığı kitap ve makalelerden uzak tutmamalıdır. Burada yapmamız gereken geleceği hayal etme, tahlil etme, tasarlama iddiasıyla kaleme alınan

eserleri eleştirel bakış açısıyla okumak; geçmiş, şimdiki zaman ve geleceği daima sorgulamaktır.

Sonuç olarak Friedman, bu eserinde jeopolitikten yardım alarak 21. Yüzyıl hakkında birtakım öngörülerde bulunmuştur. Onun tahminlerinin hepsinin doğru çıkması mümkün değildir. Belki de gelecek onu tamamen haksız çıkaracaktır. Ancak burada önemli olan bu değildir. Friedman, detayların yanı sıra yaklaştırdığını bilmesine rağmen kitapta savaşlar, ülkelerin ekonomik durumları, barış anlaşmalarının nerede yapılacağı hususunda ve daha birçok konuda oldukça fazla detay vermiştir. Hem de bu detaylar gelecek tahayyül edilerek verilmiştir. Ancak burada asıl odaklanılması gereken şey detaylar değil, olması muhtemel gelişmeler çerçevesinde (ulus devletlerin çatışan çıkarları, nüfus azalışı, emek kıtlığı ve arzı, yapay zekâ, robotlar, uzay teknolojisi vs.) ulusları/insanları nasıl bir geleceğin beklediğidir.